

2020 M. BALANDŽIO 9 D.

Siūlymai dėl priemonių reikalingų užtikrinti kokybišką nuotolinio ugdymo procesą Lietuvos mokyklose

Vyriausybei paskelbus karantiną nuo 2020 m. kovo 30 d. bendrojo ugdymo mokyklose turi būti vykdomas nuotolinis ugdymas. Šios ekstremalios situacijos metu perėjimas nuo tradicinio ugdymo formų prie nuotolinio mokymo(-si) suformavo ne vieną sudėtingą iššūkį Lietuvos švietimo sistemai.

Nuotolinis mokymas(is) jau kuris laikas yra įvardijamas kaip vienas iš švietimo sistemos stiprinimo prioritetų. Nuotolinis mokymas(is) ugdo mokinių savarankiškumą, sudaro galimybes mokymosi procese pasitelkti neribotas skaitmeninės erdvės galimybes, gali padėti užtikrinti emigrantų integraciją ir ryšio su tėvyne išlaikymą. Taip pat akivaizdu, kad nuotolinis mokymas(is) gali sukurti prielaidas atviram ir kokybiškam ugdymo turiniui, prie kurio turėtų prieigą bet kuris šalies mokinys ir (ar) mokytojas.

Tačiau, susidarius situacijai, kuomet šalies bendrojo ugdymo institucijos turėjo per dvi savaites pereiti prie pilnos apimties nuotolinio ugdymo, išryškėjo nemažai sisteminių ir praktinių iššūkių. Šie iššūkiai susiję su koordinavimo problemomis ir vieningų sprendimų organizuojant pagalbą mokykloms trūkumu, mokymo(-si) platformų valdymu bei techniniais naudojamų sistemų pajėgumais, mokyklų ir mokytojų pasirengimu dirbti su informacinėmis technologijomis bei nuotolinėmis platformomis, technologinių priemonių šeimose trūkumu.

Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (toliau ŠMSM) yra suplanavusi nupirkti 35 tūkst. kompiuterių pirmiausia socialiai remtiniams moksleiviams, bet mokymasis nuotoliniu būdu tapo tikru iššūkiu ne tik jiems, bet ir, pavyzdžiui, daugiavaikėms šeimoms, kuriose vieną kompiuterį tenka dalintis keletui šeimos narių. Tad ministerija skaičiuoja, kad šeimoms trūks dar maždaug 20 tūkst. aparatų.

Pastarosios savaitės parodė, kad tikrai didelė dalis mokyklų ir mokytojų yra pasirengę susidoroti su naujomis mokymo(-si) proceso ir turinio organizavimo aplinkybėmis. Galėjome stebėti, kaip mokyklos ir mokytojai sėkmingai organizavo mokymo (-si) procesą, kurio dėka mokiniai sklandžiai adaptavosi prie pokyčių ir visavertiškai dalyvauja nuotolinio mokymo (-si) procese. Tačiau, lygiai taip pat suprantame, kad daliai mokyklų ir mokytojų reikalinga parama - konkretūs sprendimai, konsultacijos ir aiškūs siūlymai.

Todėl nepakanka pavienių iniciatyvų, būtina skubiai sutelkti tiek žmogiškuosius, tiek finansinius švietimo srities resursus padedant mokytojams, mokiniams ir jų tėvams susidoroti su iššūkiais. Labai svarbi yra ŠMSM lyderystė ir efektyvus proceso koordinavimas bei valdymas, aiškūs atsakomybių tarp ministerijos ir savivaldybių pasidalijimas. Savivaldybės ir mokyklos turi turėti konkrečias gaires ir matyti ilgalaikę perspektyvą. Mokykloms privalome pasiūlyti konkrečius – sisteminius - sprendimus ir pagalbos paketą. Todėl būtina pasitelkti ekspertus ir parengti trumpo nuotolio (iki mokslo metų pabaigos) ir tolimesnės perspektyvos planą bei jį įgyvendinti.

Tuo pačiu susiklosčiusi situacija leidžia kitu kampu pažiūrėti į bendrojo ugdymo organizavimą ir skaitmeninio mokymo(-si) plėtrą. Šio laikotarpio patirtis bus pagrindas švietimo sistemos modernizavimui ir tolimesniems Lietuvos švietimo vystymosi procesams. Todėl turime užtikrinti, kad šiuolaikiniai mokymo (-si) metodai taptų neatsiejama bendrojo ugdymo sistemos dalimi.

Atsižvelgdami į susidariusią situaciją, reaguodami į viešai prieinamą informaciją apie nuotolinio mokymo(-si) rezultatus bei problemas, mokinių ir mokytojų atsiliepimus, švietimo ekspertų komentarus, siūlome šiuos sprendimus:

1. Užtikrinti ŠMSM strateginę lyderystę ir nuotolinio ugdymo iniciatyvų koordinavimą šalies mastu, paskiriant atsakingus asmenis ir sutelkiant resursus.

- Pasitelkti vietinius ir išorės ekspertus ir skubiai parengti trumpo nuotolio (iki mokslo metų pabaigos) ir tolimesnės perspektyvos nacionalinį nuotolinio ugdymo planą, jį paskelbti ir įgyvendinti.
- Paskirti už nuotolinio ugdymo proceso koordinavimą visoje šalyje atsakingą asmenį, kuris užtikrintų veiksmų suderinamumą ir resursų taupymą, gebėtų atsakyti į savivaldybių ir mokyklų keliamus klausimus. Mokyklos ir mokytojai turi aiškiai žinoti, kokios pagalbos ir kur kreiptis.
- Nacionalinėje švietimo agentūroje suformuoti specialistų komandą ir sutelkti finansinius išteklius nuotolinio ugdymo sprendimų įgyvendinimui. Organizuoti darbą projektiniu principu, pritraukiant ir išorės žmones.
- Pasitelkti pedagogų rengimo centrus bei savivaldybių švietimo centrus reikalingiems pokyčiams įgyvendinti bei tinkamai koordinacijai užtikrinti.
- Peržiūrėti atsakomybių tarp savivaldybių ir ministerijos bei jai pavaldžių įstaigų pasidalinimą, veiklos suderinamumą ir koordinaciją.

2. Parengti trumpo nuotolio (iki mokslo metų pabaigos) ir ilgesnės trukmės nacionalinę nuotolinio ugdymo programą ir ją įgyvendinti.

TRUMPO NUOTOLIO PROGRAMA TURĖTŲ APIMTI:

- **Skaitmeninio ugdymo turinio parengimas ir prieinamumas.**

Skubiai parengti atviras nacionalinio bendrojo ugdymo programų ir jų vykdymo nuotoliniu būdu metodikas (pamokų scenarijus, užduotis, vertinimo strategijas), kurios taptų pagrindu tolimesniam mokytojų ir mokyklų darbui likusiais mokslo metais. Ugdymo veiklos ir metodikos turi būti patogiai prieinamos vieningoje Nacionalinės švietimo agentūros administruojamoje platformoje. Užtikrinti tinkamų vadovėlių ir kitų leidinių licencijų įsigijimą, kuris leistų turinį naudoti skaitmeniniam ir atviram mokymui(si).

- **Technologinių sprendimų mokykloms paketas.**

- Parengti ir siūlyti mokykloms konkrečius paprastus ir patogius naudoti technologinių sprendimų derinius (resursų talpyklos, komunikacinės priemonės, video-konferencijų įrankiai), nes dabartinė platformų ir programų įvairovė įveda per didelę sumaištį ugdytiniais ir jų globėjams.

- Centralizuotai užtikrinti reikalingus kompiuterinius ir tinklo pajėgumus tiek el. dienynams, tiek LITNET teikiamoms MOODLE palaikymo paslaugoms bei alternatyvioms, vartotojams draugiškoms platformoms. Įvertinti galimybę pasijungti prie Lietuvos mokslo ir studijų institucijų kompiuterių tinklo LITNET ir naudotis jų serveriais.

- Nacionaliniu mastu pasiūlyti technologinį sprendimą mokyklų pamokų vaizdo įrašų medžiagos talpinimui.

- Užtikrinti mokymo(si) platformų suderinamumą šalies lygmeniu, kad mokiniai galėtų prisijungti ir prie kitų mokyklų medžiagos bei kad mokytojai galėtų laisvai ir patogiai dalintis skaitmeninio ugdymo sprendimais.

- **Paslaugų mokykloms ir mokytojams paketas.**

Centralizuotai teikti pagalbą bei užtikrinti reikalingus finansinius resursus visoms Lietuvos mokykloms pasirenkant mokymo(si) platformas ir diegiant nuotolinio mokymosi aplinkas. Konsultacijas konkrečioms mokyklų nuotolinio mokymo(si) problemoms spręsti organizuoti pasitelkiant universitetų nuotolinio mokymo(si) specialistus, mokytojus ir mokyklų vadovus, bei mokyklų informacinių technologijų koordinatorius, kurie sėkmingai paleido analogiškus procesus savo mokyklose.

- **Tikslinė pagalba vaikams iš socialiai remtinų ir socialinę riziką patiriančių šeimų** sudarant galimybes lygiaverčiai dalyvauti nuotolinio mokymo(si) procese. Tikslinė pagalba turėtų apimti ne tik individualizuotą paramą mokymo(si) procese, bet ir psichologo, socialinio darbuotojo konsultacijas vaikui ir šeimai, techninių priemonių ir maitinimo užtikrinimą.

- Siūlyti nuotolinius mokymus tėvams bei globėjams, padedantiems mokiniams nuotolinio ugdymo proceso metu, tuo pačiu užtikrinant, kad mokytojų siūlomos užduotys neužkrautų pernelyg didelės naštos tėvams.

Ekstremalios sąlygos, kuriomis šiandien veikia Lietuvos švietimo sistema, ir sprendimai, kuriuos priimsime, turi mums padėti suformuoti tolimesnę viziją bei kryptį. **Todėl, vertinant ilgalaikę Lietuvos bendrojo ugdymo vystymosi perspektyvą, siūlome per ateinančią pusmetį įgyvendinti šiuos sprendimus:**

1. Naujausių edukacinių technologijų įtvirtinimas ugdymo procese.

- Užtikrinti, kad, ir pasibaigus krizei, naujausios edukacinės technologijos išliktų neatsiejama bendrojo ugdymo dalis. Skatinti mokyklose mišrųjį mokymąsi, kuris apjungia skaitmeninę mokomąją medžiagą ir sąveikos galimybes internete su tradiciniais klasės metodais.
- Sistemingai surinkti šiuo laikotarpiu sukurtą geriausią skaitmeninį ugdymo turinį, pateikti jį naudotojams patogiu būdu ir jo pagrindu formuoti tolimesnį atvirą skaitmenį ugdymo turinį mokytojams ir mokiniams.
- Parengti ir įgyvendinti visuotinius skaitmeninius sprendimus (mokyklų specialistų konsultacijoms, komunikacijai su tėvais), kad, esant krizinei situacijai, ne tik mokymas(is), bet ir bendravimas bei kitos mokyklos veiklos galėtų vykti nuotoliniu būdu.

2. Nacionalinė taikomųjų tyrimų programa nuotolinio ugdymo iššūkiams spręsti.

- Finansuoti specialią taikomųjų tyrimų programą, kuri skatintų ieškoti pažangiausių ugdymo sprendimų ir instrumentų, analizuotų ir teiktų siūlymus dėl mokinių įsitraukimo, psichologinės savijautos ir pasirengimo skaitmeniniam ugdymo procesui (įskaitant virtualioje erdvėje sklindančių patyčių klausimą).
- Pasitelkti mokslininkų pagalbą ir pritaikyti ugdymo procesui dirbtiniu intelektu paremtas edukacines technologijas, kurios sudarytų galimybes individualizuoti nuotolinį mokymą(si) ir pritaikyti programas prie ypatingų kiekvieno vaiko gebėjimų ir interesų.

3. Visuotinio mokytojų, mokyklų vadovų ir mokinių skaitmeninio raštingumo užtikrinimas.

- Šalies mastu vykdyti mokytojų skaitmeninio raštingumo ir skaitmeninio dalykinio ugdymo turinio rengimo kompetencijų tobulinimo nacionalinę programą. Stiprinti mokytojų pasirengimą dirbti kritinėse ir neįprastose situacijose. Užtikrinti reikiamą atviram skaitmeniniam dalykiniam turiniui naudoti mokytojų anglų kalbos įgūdžių lygį. Šiems tikslams numatyti ir ES struktūrinių fondų finansavimą.
- Atnaujinti Pedagogų rengimo reglamentą ir užtikrinti tinkamą būsimųjų pedagogų skaitmeninį raštingumą. Numatyti reikalavimą būti įvaldžius nuotolinio mokymo metodikas ir vadybą, kad kiekvienas būsimas pedagogas būtų pilnai pasirengęs nuotoliniam mokymui.
- Parengti ir įgyvendinti mokyklų vadovų nuotolinio ugdymo valdymo ir administravimo kompetencijų kėlimo programą.
- Sustiprinti ir ankstinti skaitmeninio raštingumo ir skaitmeninio mąstymo (angl. *computational thinking*) kompetencijų ugdymą, jį pradedant dar darželiuose.